

ШЕСНАЕСТА СТАТУСНА КОНФЕРЕНЦИЈА

ХАГ, 8. НОВЕМБРА 2006. ГОДИНЕ

Секретар: Молим устаните.

Међународни кривични суд за бившу Југославију заседа.

Изволите сести.

Председавајући судија: Добар дан свима. Молим секретара да најави предмет.

Секретар: Добар дан, ово је предмет ИТ 03-67 ПТ Тужилац против Војислава Шешеља.

Председавајући судија: Хвала. Како бисмо ствари скратили, видим да је Тужилаштво у саставу: госпођа Уерц-Рецлаф, господин Саксон и госпођа Каталинић. Видим овде и ново лице, молим вас да представите новог члана тима.

Тужилаштво: Часни суде, са нама је Мелика Так, њезино име знате из наших писмених докумената, она ће бити заступник Тужилаштва у овом предмету.

Председавајући судија: Хвала. Господине Шешељ, видим да сте ви присутни, да се сами заступате а видим да су овде присутни и браниоци у приправности господин Хупер и субранитељ господин О' Шиа, а ту је и референт за предмет Лиа Кулиновски и В. Хајати, која седи овде позади. Она је из Хага и она је стажиста у нашем тиму.

Хвала вам што сте представили чланове тима. Желео бих започети ову статусну конференцију тако што ћу позвати секретара да извести веће да ли је постигнут изванредан напредак у вези са практичним могућностима за припремање одбране које су омогућене господину Шешељу. Ви сте, господине Шешељ, на прошлој статусној конференцији затражили исте ствари које је имао и покојни господин Милошевић у своје време, па молим представника Секретаријата да обавести веће и стране о томе до каквог је напретка дошло.

Секретар: Хвала, часни суде. По захтеву председавајућег судије, а након статусне конференције од 3. новембра 2006. године, на којој је господин Шешељ упутио неколико усмених захтева у вези са стварима које ће му бити омогућене за припрему одбране, Секретаријат ће сада информисати веће и оптуженог како следи. До данас је Секретаријат господину Шешељу омогућио следеће ствари. Прво, ћелију поред ћелије у којој он станује, у којој господин Шешељ може држати материјал везан за предмет. Друго, видео-плејер у ћелији у којој господин Шешељ станује. Треће, резервни видео-плејер и четврто, аудио-плејер у ћелији у којој господин Шешељ станује. Поред тога, Секретаријат је понудио и на други начин учинио доступним следеће ствари, које је до сада господин Шешељ одбијао. Прво, помоћ техничког односно административног помоћника Секретаријата. Друго, компјутер стоног типа у ћелији господина Шешеља у Притворској јединици. Треће, помоћ браниоца у приправности у складу са одлуком заменика секретара од 30. октобра 2006. године. Секретар сада разматра усмене захтеве које је господин Шешељ изнео на статусној конференцији 3. новембра 2006. године, што обухвата следеће:

Прво, друга ћелија, одмах до ћелије у којој господин Шешељ станује, коју он може користити као канцеларију и чији кључ господин Шешељ жели држати у свом упу. Друго, привилеговани телефон и факс у тој канцеларији. Треће, именовање правних саветника господина Шешеља од стране Секретаријата. С тим у вези секретар констатује да је оптужени и раније тражио то, међутим, није испунио услове за признавање својих правних саветника од стране секретара. О томе је већ расправљано пред председником овог суда, који је потврдио став секретара суда. Четврто, привилеговани приступ господина Шешеља, односно његових правних саветника, горенаведеним стварима, односно ћелији, телефону и факсу. И пето, привилеговани при-

ступ његових истражитеља и потенцијалних сведока истим тим стварима. Секретар сада разматра усмене захтеве оптуженог изнесене на статусној конференцији 3. новембра 2006. године. Следеће недеље биће изнета писмена одлука о томе, у тој одлуци секретар ће информисати господина Шешеља о томе шта ће бити омогућено да му се достави. Поврх тога, секретар ће информисати господина Шешеља о правним критеријумима који су примењени приликом процењивања његових захтева. Ти исти критеријуми биће примењивани и на све будуће захтеве господина Шешеља везано за припрему одбране. Копија те одлуке биће достављена Расправном већу.

Председавајући судија: Хвала. Господине Шешељ, тиме сте обавештени о томе шта све секретар у овом тренутку припрема. И, као што сте вероватно чули, одлука о вашим другим захтевима биће издата следеће недеље.

Др Војислав Шешељ: Могу ли нешто рећи поводом тога, господине Ори?

Председавајући судија: Да, то можете учинити, господине Шешељ, можете нас обавестити о каквој врсти ствари би желели говорити даље: објаснити ваше захтеве, узети још нешто у разматрање или – јер уколико ће одлука бити донета почетком следеће недеље, било би, наравно, важно знати шта стоји у тој одлуци пре него што је се коментарише. Али уколико ће то допринети квалитету одлуке, онда имате прилику да сада говорите. Изволите.

Др Војислав Шешељ: Ја вам прво скрећем пажњу да представник Секретаријата по ко зна који пут инсистира да моји пријављени правни саветници не испуњавају критеријуме које секретар прописује. Секретар покушава да ми наметне критеријуме који су предвиђени за браиноце, а не за чланове тима одбране. Ја никада нећу моћи да испуним те критеријуме.

Председавајући судија: Господине Шешељ, ово мени звучи врло репетитивно. О томе је већ расправљано у више наврата. Мислим да је ваша ситуација савршено јасна. Уколико поврх одлука које је донело Расправно веће или Жалбено веће буде представљено нешто ново, ви то можете учинити али не можете понављати ваше ставове које сте већ у више наврата изразили. Имате ли још нешто што желите рећи?

Др Војислав Шешељ: Ви сте, господине Ори, требали да упозорите и Секретаријат јер не може он непрекидно понављати исте ставове. Колико год Секретаријат понавља те ставове, ја на њих реагујем, јер ја не могу с тим да се сложим. Нема никаквог правног упоришта за то што они раде. Они заправо покушавају мене спречити да спремам одбрану. То је једини разлог. Први пут је овде поменут аудио-плејер, тај аудио-плејер мени не треба, нисам га добио и ако ми га понуде нећу га узети јер ми не треба. Видео-плејер ми треба због видео-касета са суђења и то је већ један споразум с којим сам се сагласио у време претпретресног судије Шомбурга. Када сам тражио транскрипте статусних конференција на српском језику, понуђено ми је да примам видео-снимке, и када почне процес да примам видео-снимке, ја сам то прихватио. Али сада Секретаријат жели нешто друго да ми наметне. Да ми наметне аудио-плејер. Веома је важно, господине Ори, ви сте нестрпљиви, немате времена да ме саслушате а то је веома, веома важно.

Председавајући судија: Господине Шешељ, хоћу рећи само то да једино што је пре с тиме Секретаријат учинио, само је обавестио веће о томе шта је вама све одобрено у Притворској јединици. Када је реч о аудио-плејеру, уколико веће одлучи, а то се може очекивати у блиској будућности, да вам се неки материјали обелодане у аудио-формату, онда ће вам требати аудио-плејер да то чујете. Будући да сте се прошлог пута жалили да видео-плејер није у исправном стању, а сада видим да нас је представник Секретаријата информисао да вам је видео-плејер дат у вашој резиденционалној ћелији као још један резервни видео-плејер, реците ми, да ли су ваше притужбе о функционисању видео-плејера сада задовољене?

Др Војислав Шешељ: Не знам ја ништа за тај резервни, ја сам добио други видео-плејер и за сада са њим немам проблема. Али ја опет инсистирам да се изјасним по питању аудио-плејера, јер сматрам да је то веома важно, а ви ми то не дозвољавате.

Председавајући судија: Можда касније, на крају седнице, уколико вам дам прилику да изнесете неке додатне ствари. До сада смо само чули да сте добили аудио-плејер. Касније, уколико буде релевантних питања која треба покренути у том смислу, добићете прилику за то. Има ли још нешто што бисте желели додати?

Др Војислав Шешељ: Опет нисте сада исправно рекли да сам добио аудио-плејер, добио сам видео-плејер, господине Ори. Сада сте ви изнели нетачну чињеницу, добио сам само видео-плејер и ништа више.

Председавајући судија: Господине Шешељ, нисам рекао да сте добили аудио-плејер, ја сам рекао да нас је представник Секретаријата обавестио да ви имате аудио-плејер, касније ћете имати прилику, на крају ове седнице, да даље коментаришете о томе јесте ли ви то примили и шта још евентуално желите рећи. Уколико нема ништа друго што желите споменути у овом тренутку у вези са извештајем Секретаријата, идемо на друго питање, а то је смањење обима оптужнице.

Обавештавам стране да је пре почетка ове статусне конференције веће донело, а ја сам потписао, одлуку којом се смањује обим оптужнице. Претпостављам да је то у међувремену измењено заведено у спис, да је заведена у спис та одлука. Будући да та одлука још није доступна и није била достављена нити Тужилаштву нити господину Шешељу, желим вас информисати о томе који је садржај одлуке. Веће је издало одлуку о примени правила 73 бис, а сада ће вас обавестити кратко о садржају одлуке. Дана 31. августа ове године веће је позвало Тужилаштво да изнесе предлоге за смањење обима оптужнице. На почетку је овај позив одбијен, али је на крају ипак довео до достављања аргумената Тужилаштва о предлозима да се смањи обим оптужнице. У том документу Тужилаштво је изнело низ предлога. Конкретно, да се избаце кумулативне тачке оптужнице и да се избаце оптужбе које се односе на Западну Славонију, Брчко, Бијељину и један локалитет злочина у општини Невесиње наведен у параграфу 27. оптужнице. На претходној статусној конференцији оптужени је позван да изнесе аргументе о томе, што је он одбио, затраживши само да прими комплетну модифицирану верзију оптужнице када се овај процес заврши. У својој одлуци Расправно веће прихвата све предлоге Тужилаштва у предлозима о смањењу оптужнице, обима оптужнице. Према томе, неће се изводити докази у вези са оптужбама које се односе на локалитете злочина у Западној Славонији, Брчку, Бијељини и локалитету Борачко језеро односно Борашница, као што је то сада описано у параграфу 27. оптужнице. Поврх тога, Расправно веће сматра и закључује да се неће изводити докази о оптужбама које се односе на локалитет Босански Шамац. Међутим, Тужилаштво може изводити оно што је Расправно веће назвало докази који се не односе на базу злочина у вези са локалитетима злочина у Славонији, Брчком, Бијељини, Босанском Шамцу и Борачком језеру односно Борашници. У одлуци се детаљно наводи које се врсте доказа сматрају доказима који нису везани за базу злочина. Примери за то су докази о обрасцу понашања и докази којима се доказују сврха и методе заједничког злочиначког подухвата, како се он терети у оптужници. Тужилаштво ће у складу са одлуком већа означити промене у оптужници, на тај начин што ће релевантне делове оптужнице заменити следећим речима: угласта заграда, испуштено у складу са правилом 73. бис д Правилника и одлуком Расправног већа од 8. новембра 2006. године, затворена угласта заграда. То је, дакле, био сажетак наше одлуке.

У вези са оптужницом, сада се обраћам Тужилаштву. Госпођо Уерц-Рецлаф, Расправно веће има једно питање о нечему што ми сматрамо да је једна минорна ствар која није споменута у одлуци већа. Позивамо Тужилаштво да разјасни, било сада, било неком другом приликом уколико вам треба времена за припрему, значај, уколико постоји неки значај у коришћењу из-

раза “Дубровачка република” који се може наћи у параграфу 6 оптужнице. Израз “Дубровачка република” не налази се ни у једном другом делу оптужнице па се веће пита има ли то неких последица за тезе оптужбе. Као што сам рекао, ми сматрамо да је то ствар од мањег значаја. Желите ли сада одмах на то одговорити или желите то касније учинити?

Тужилаштво: Часни суде, могу одмах сада објаснити овај израз и зашто је он коришћен само у параграфу 6. У параграфу 6. оптужнице говоримо о сврси и обиму заједничког злочинског подухвата, конкретно наводимо територије које је за свој циљ имао тај заједнички злочински подухват. Управо зато се користи у оптужници израз “Дубровачка република”, јер је подручје око Дубровника и сам Дубровник требало постати део Велике Србије. Тужилаштво неће изводити доказе о догађајима у Дубровнику зато јер то не спада у ову оптужницу. Ми ћемо само изнети документе као што је Програм Српске радикалне странке или Програм Српског четничког покрета, у којима се говори да Дубровник треба постати део Велике Србије. Осим тога, доведимо вештака односно експерта Томића који је повјесничар и који ће говорити о томе да је такозвана “Дубровачка република” део историјског концепта Велике Србије који је формулиран далеко прије оптуженог а тек онда је то оптужени спомињао.

Председавајући судија: Госпођо Уерц-Рецлаф, ви сада објашњавате како ћете ви доказе о томе износити, ја вас то нисам питао. Ја сам вас питао која је улога изрази “Дубровачка република” у оптужници. Ја схватам да, иако је теза оптужбе то да Дубровачка република није ван обима заједничког злочиначког подухвата, без обзира на то, нити једно од кривичних дела којима се терети господин Шешељ, а које је извршено путем заједничког злочиначког подухвата, нити једно од тих дела није извршено у Дубровачкој републици.

Тужилаштво: То је тачно, ми то спомињемо само зато да бисмо заокружили једну комплетну целину.

Председавајући судија: Уколико нема других ствари у вези са оптужницом, има ли нешто што ви, господине Шешељ, или госпођо Уерц-Рецлаф желите рећи у вези са оптужницом, другим речима, ономе што је сада у оптужници.

Тужилаштво: Не, хвала.

Председавајући судија: Господине Шешељ?

Др Војислав Шешељ: Имам само питање да ли сте Тужилаштву одредили рок у коме треба да ми достави редиговани текст оптужнице, јер то је за мене веома важно да имам редиговани текст, да у сваком тренутку будем начисто шта оптужница садржи и шта не садржи. То мора бити јасно и прецизно.

Председавајући судија: Господине Шешељ, ви кажете да је то измењена оптужница. Да ли то треба звати измењеном оптужницом по правилу 73 бис, то је друга ствар, правило 73 бис ф допушта могућност, иако ми у овом тренутку то не предвиђамо, иако се то касније можда може користити, никада се не зна, да се ови делови оптужнице о којима се не изводе докази касније могу изменити. Али чисто практично говорећи, госпођо Уерц-Рецлаф можете ли нам рећи колико вам времена треба да издате оптужницу у којој ће релевантни делови бити замењени овим изразом “испуштено у складу са” и тако даље и тако даље?

Тужилаштво: То се може направити за два дана.

Председавајући судија: Добро, за два дана. Будући да се много текста неће променити, да се заправо ради једноставно о испуштању или замењивању испуштених делова једним ретком; тако да и пре него што то учините, можете затражити превод како би се то одмах могло заменити.

Тужилаштво: У реду, то ћемо учинити.

Председавајући судија: У реду. Господине Шешељ, на основу одговора који је дала госпођа Уерц-Рецлаф претпостављам да неће требати више од три дана да добијете нову оптужницу у редигованој форми. Имате ли још нешто?

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, можда је био проблем са преводом – ја нисам рекао измењена оптужница него редукована. Измењена, то је појам у ширем смислу, који можда значи исто, редукована значи сужена. Она у суштини није измењена него сужена. Можда је проблем био са преводом, ја сам био прецизан а можда преводац није. Ја захтевам, господине Ори, да Тужилаштво у складу са редукованом оптужницом...

Председавајући судија: Господине Шешељ, допустите ми, преводиоци се са вама не слажу, међутим, у овом тренутку нема разлога да се даље улази у то. Уколико сматрате да је то од велике важности, а ја у овом тренутку не могу видети да би то могло бити од велике важности, осим, наравно, опћенито гледајући, да би превод требао бити што је могуће прецизнији. Увек се могу преслушати оригиналне траке, видети што сте ви рекли, што је рекао преводац. У овом тренутку нема потребе да се у то даље улази. Реците да ли имате ли још нешто.

Др Војислав Шешељ: Да, и ја сматрам да то није у овом тренутку од велике важности али може да се деси у току процеса да неке ствари заиста буду важне у том погледу ако превод није прецизан. Ја захтевам да Тужилаштво, пошто у року од два дана може да ми достави текст редуковане оптужнице, такође направи текст редукованог претпретресног поднеска. За то постоје два разлога. Први је разлог што је претпретресни поднесак већ у два дела направљен. Први део је направљен за првобитну оптужницу, а други део за проширену оптужницу, само за оне делове којима је проширена оптужница. Пошто је сада оптужница редукована, сматрам да су испуњени сви услови да се Тужилаштво обавезе да направи дефинитивну редакцију претпретресног поднеска, да њихов претпретресни поднесак буде у јединственом тексту, како бих ја на основу њиховог претпретресног поднеска у року који ви одредите поднео сопствени претпретресни поднесак одбране. Ја то не могу да урадим док немам пред собом јединствен текст претпретресног поднеска Тужилаштва који се строго односи на оно што садржи оптужница.

Председавајући судија: Господине Шешељ, ви сте већ на претходној статусној конференцији поставили такав захтев и веће је тај ваш захтев размотрило, па ће Расправно веће одмах одлучити о вашем поновљеном захтеву. На прошлој статусној конференцији ви сте приметили да, уколико дође до редукције обима оптужнице, Тужилаштво треба наредити да измени предрасправни поднесак како би се у њему одразиле измене оптужнице. Веће се са тиме не слаже. Као што је раније објашњено, оптужница ће бити смањена или редуцирана само у тој мери да ће из ње бити уклоњене извесне тачке и чињенични наводи. Оптужница је средишњи инструмент који оптуженог обавештава о томе какви су наводи изречени против њега. Предрасправни поднесак нема једнако ни слично важну улогу. Вама би из новоизмењене оптужнице требало бити јасно који су делови предрасправног поднеска Тужилаштва сада сувишни. Према томе, ваш захтев да се Тужилаштво наложи да измени предрасправни поднесак се одбија.

Господине Шешељ, у овом тренутку говоримо о претпретресним поднесцима. И ви сте покренули питање рока за подношење вашег претпретресног поднеска. Пре него што наставим са овом темом, хтео бих да кажем следеће. Будући да самог себе браните, господине Шешељ, ви имате право на почетку суђења да дате уводну реч и то у складу са правилом 84. Осим тога, у својству оптуженог може вам се дозволити, и то по нахођењу већа, да дате изјаву која није под заклетвом, и то под контролом већа, а то би било у складу са правилом 84 бис. Да ли бисте пре свега могли да кажете већу прво да ли уопште намераваате да дате уводну реч, а затим да ли намераваате да дате изјаву која није под заклетвом у складу са правилом 84 бис.

Др Војислав Шешељ: Ја сам планирао уводну реч да дам у другом делу процеса, након што тужилац изведе све своје сведоке и доказе, а на почетку извођења доказа одбране; али бих

одмах након уводне речи тужилачке стране дао изјаву оптуженог уколико ме обавестите колико ћу имати времена на располагању, уколико бих имао приближно онолико времена колико је имао господин Милошевић дајући изјаву оптуженог.

Председавајући судија: Можете ли нам рећи колико времена је господин Милошевић имао на располагању и да ли се радило о изјави оптуженог у складу са правилом 84 бис или о уводној речи. Наравно, ми то можемо да проверимо у јавним списима, али будући да сте ви, изгледа, упознати са тим, ако можете ви да нам пружите ту информацију.

Др Војислав Шешељ: Господин Милошевић је уводну реч одбране давао у другом делу процеса уочи почетка саслушања сведока одбране, али је дао изјаву оптуженог одмах након уводне речи тужиоца. Ја имам транскрипте процеса господина Милошевића, они су објављени у часопису "Српска слободарска мисао". По мојој процени, мени би требало најмање три сата времена за изјаву оптуженог.

Председавајући судија: Ми ћемо размотрити ваш захтев да вам се додели три сата како бисте дали изјаву у складу са правилом 84 бис. Колико сам схватио, ви сте сада најавили да је ваша намера да уводну реч дате на почетку извођења доказа одбране, ако уопште и дође до тога.

Др Војислав Шешељ: Па нећу ваљда и ја умрети, господине Ори, ја се надам да ћу овај процес издржати до краја. На почетку извођења доказа одбране, да.

Председавајући судија: Господине Шешељ, ово је био неприкладан коментар. Оно што сам ја хтео да кажем, а могли сте и да ме питате, оно што сам ја хтео да кажем јесте да, уколико се након извођења доказа Тужилаштва донесе ослобађајућа пресуда, онда неће бити потребе да се даје уводна реч на почетку извођења доказа одбране, будући да то онда не би следило, то је оно што сам ја имао на уму. Ето, тек толико да вас обавестим о томе.

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, али оно што је прво мени пало на памет то је да бих можда могао умрети у току процеса. Жао ми је, повлачим ту изјаву. Повлачим ту изјаву.

Председавајући судија: Господине Шешељ, прихвата се. Дакле, толико о уводним речима и изјавама оптуженог. Друго питање које бих хтео да покренем односи се на поднесак који је Тужилаштво јуче поднело, и то на енглеском језику. Стога ви још увек нисте видели тај поднесак, будући да још увек није преведен. Поднесак се односи на питање које сте ви покренули на прошлој статусној конференцији, дакле, у вези је онога што сте ви назвали посебним видом одбране у складу са правилом 67 а (и). Ми ћемо се вратити на то али пре свега бих хтео да позovem Тужилаштво да резимира садржај свог јучерашњег поднеска како би господин Шешељ барем био упознат са основним садржајем тог поднеска.

Тужилаштво: Пре него што почнем хтео бих да кажем да смо донели додатне примерке овог поднеска, па уколико желите, можемо то да поделимо.

Председавајући судија: На енглеском језику.

Тужилаштво: Само тренутак. Уколико би то било од помоћи присутним странама, ми овде имамо неколико докумената који резимирају аргументе оптуженог, односно ту се резимирају поднесци оптуженог као и оно што је оптужени обелоданио у складу са правилом 67. Уколико би то било од помоћи странама и већу, ја ћу то радо сада поделити.

Председавајући судија: Господине Саксон, будући да господин Шешељ не може то да прочита сада у овом тренутку, ми вас позивамо да усмено резимирате поднесак.

Тужилаштво: У реду, укратко. Поднесак који је Тужилаштво јуче поднело уствари резимира све оно што је обелодањено у складу са правилом 67 и то од стране оптуженог од 2003. године. Два поднеска су заведена у Секретаријату, то су поднесци 103 и 104. Укратко, Тужила-

штво сматра да нити један од ових поднесака или обелодањивања потпада под правило 67 а, већ се то све бави питањима из оптужнице и питањима у претпретресном поднеску. Не наводе се ни било какви потенцијални сведоци које би овај оптужени могао да позове у складу са такозваном посебном одбраном. Дакле, то све више одговара претпретресном поднеску одбране а не неком посебном виду одбране односно обавести о томе.

Председавајући судија: Да ли бисте можда могли да дате неки пример како бисмо схватили о ком аргументу се ради. Ево, на пример, да нам кажете – ево, покреће се ово питање, али то по нашем мишљењу није посебан вид одбране који би потпадао под правило 67.

Тужилаштво: Па ево, на пример поднесци 103 и 104 су у ствари напади који се износе против два потенцијална сведока Тужилаштва, дакле, напада се њихова поузданост и кредибилитет. Поднесак 136 је у ствари поднесак који се односи на говор мржње и везано за то да ли се овог оптуженог може оптужити за говор мржње током рата на подручју бивше Југославије. По мишљењу Тужилаштва, ова питања не потпадају под правило 67. Што се тиче поднесака 147 и 162 ти поднесци се баве злочинима које је наводно починио папа Јован Павле Први, а такође се баве и геноцидном политиком Ватикана у односу на српски народ и тако на стотине и хиљаде страна – један поднесак чак има преко две хиљаде страна. Тако да по мишљењу Тужилаштва овај материјал не потпада под обим правила 67.

Судија Робинсон: Господине Саксон, да ли ви тражите одређени правни лек?

Тужилаштво: Не. Ми смо једноставно доставили овај поднесак како бисмо додатно појаснили ово питање, и то у интересу свих страна.

Председавајући судија: Хвала вам, господине Саксон. Господине Шешељ, када сте рекли да сте обавестили Тужилаштво о посебном виду одбране, изгледа да постоји одређено неслагање у вези са тим да ли та обавештења уопште садрже било шта о посебном виду одбране. Ја сам од господина Саксона затражио конкретно да да неколико примера како бисмо могли да се усредсредимо на те примере, како бисмо видели у ствари која је суштина тог неслагања и чуо сам како је он рекао да је једна обавест објашњавала говор мржње, само тренутак, да видим шта је тачно рекао, дакле, говор мржње и да ли се оптуженог може прогласити кривим за говор мржње током рата на подручју бивше Југославије. Колико ја знам, говор мржње се спомиње у оптужници, и то као једно од средстава остваривања заједничког злочиначког подухвата. Тако да, господине Шешељ, на основу онога што сам ја сада схватио, ви желите да оспорите говор мржње односно да тврдите да говор мржње не може бити допринос заједничком злочиначком подухвату, односно да се злочини те врсте не могу извести кроз заједнички злочиначки подухват.

Други пример, господине Саксон, који сте ви споменули, јесте указивање на злочине које је наводно починио католички папа. Пре свега, да ли можете да нам објасните зашто ви сматрате да су то посебни видови одбране у складу са правилом 67.

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, вас и ваше колеге господин Саксон није добро обавестио. Ја кроз ове своје концепте посебне одбране (реч је о јединственом концепту посебне одбране у оквиру којих сам више елабората доставио Тужилаштву), примарно не оспоравам говор мржње као облик извршења кривичног дела јер ћу ја то оспоравати у току процеса и у претпретресном поднеску одбране, али ја исцрпно обавештавам Тужилаштво у облику посебног концепта одбране о говору мржње хрватских званичника, муслиманских званичника у Босни, страних западних државника – Жака Ширака, Била Клинтона и многих других. Ја се, наравно, тамо не позивам на сведоке, али се позивам на документа. Документа су новине, књиге и тако даље и све је то тамо уредно обележено и указано на изворе. Овде је господин Саксон дезинтерпретирао садржај мог посебног концепта одбране.

Даље, ја имам елаборат у оквиру посебног концепта одбране у коме оспоравам концепт удруженог злочиначког подухвата, то је тачно. Али ја у оквиру посебног концепта одбране на основу извода из мојих јавних говора показујем не само да нисам ширио говором мржње пропаганду у прилог чињења кривичних дела, него да сам се на сваком месту супротстављао евентуалном чињењу кривичних дела и указивао на поштовање правила међународног ратног права као неопходно за српске војнике, за српску страну у овоме рату, без обзира где су се одвијала ратна дејства и у оквиру тог концепта посебне одбране ја сам обавестио Тужилаштво да су неки потенцијални сведоци били својевремено полицијски конфиденти комунистичке полиције, затим полиције у Србији, у Југославији и тако даље. На основу полицијске документације о њиховој делатности, да су неки од њих били шпијуни западних обавештајних служби. Ја сам те податке унапред подастро Тужилаштву као свој посебан вид одбране.

Председавајући судија: Господине Шешељ, ви нама сада објашњавате шта сте ви изнели у овим обавештењима. Међутим, то мени све звучи као ваша одбрана. Ја сам вас конкретно питао зашто ви сматрате да оно што су важна питања за вашу одбрану потпада под обим посебних одбрана, дакле, под правило 67 а (б). Јер ту се, молим вас да ме не прекидате, господине Шешељ, ту се спомиње једна посебна одбрана, на пример смањена урачуњљивост или неурачуњљивост. Имамо још један пример под правилом 67 а (и), ту се спомиње алиби. Дакле, ради се о посебним видовима одбране, о веома посебним видовима одбране и Тужилаштво мора бити упознато са тим како би могло да изнесе своје доказе односно да припреми свој предмет на прикладан начин. Оно што сте ви сада изнели је један правни аргумент, односно да ви оспоравате да Тужилаштво може било шта да докаже. Дакле, то се тиче доказа, али до сада нисам чуо ништа што потпада под овај обим посебних одбрана.

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, ја сам добро проучио правило 67, посебно тачку 1 б. Овде у облику генеричке одреднице стоји "неку посебну одбрану", а онда се иде у ин специес па се каже "укључујући одбрану смањеном урачуњљивошћу". Није свака посебна одбрана одбрана са смањеном урачуњљивошћу, него то може бити један од облика посебне одбране. Ја не мислим да се браним са смањеном урачуњљивошћу, то вам је ваљда јасно, али имам неку посебну одбрану. Зашто је она посебна, то је овде важно питање по мом мишљењу. Зато што ту одбрану још ни у једном другом процесу нисте имали пред овим судом. Она је самим тим посебна одбрана. Још нико се тако није бранио. На сву срећу, овде ме држе четири године па сам имао прилику да се темељито спремам. Ја сам радио за ове четири године и радили су моји правни саветници, цели тим и то су резултати нашег рада који је темељито обављен. А Тужилаштво до прошле статусне конференције није ни остварило увид у тај материјал који сам им доставио. То сте видели по њиховом реаговању пре неколико дана.

Председавајући судија: Пре свега како бисмо избегли неспоразуме, мислим да се сви слажу, господине Шешељ, да посебне одбране под правилом 67 а (и) б нису ограничене само на она два вида која се изричито спомињу у том делу правила. Међутим, чуо сам да сте ви рекли да ће одбрана бити посебна јер ће то бити први такав облик одбране који ће бити изнет пред овим судом. Хтео бих да вам поставим једно конкретно питање. Чињенична питања, правни аргументи, на пример у вези са говором мржње током почињења злочина, да ли ви сматрате, уколико се то буде по први пут износило пред овим судом, да ће то представљати посебан вид одбране у складу са правилом 67 а?

Др Војислав Шешељ: Ја ћу овде свакако оспоравати говор мржње као облик извршења кривичног дела јер тај облик извршења кривичног дела не познаје међународно хуманитарно право до тренутка избијања рата на подручју бивше Југославије. Постоји облик извршења подстицањем, које може бити подстицање директног извршиоца, или јавно и директно подстицање неодређеног броја људи да чине кривична дела. То Тужилаштво код мене није могло да нађе и онда, немајући никаквих других аргумената, оно потеже облик извршења који међународно

право није познавало до рата на подручју бивше Југославије. Оно заправо покушава увести вербални деликт. То је оно што ћу ја редовно оспоравати у току процеса. А оно што је посебан вид одбране – моја је намера да кроз то покажем да је у Хрватској, међу муслиманима у Босни, међу западним политичарима, лидерима, јавним личностима било много жешћих облика говора мржње од оних који се мени приписују. Ја се трудим да сада говорим тише него прошли пут, али вероватно не могу увек у томе да успем. Дакле, да докажем кроз посебан вид одбране да је Тужилаштво непримерено у целом том сплету догађаја и личности које су учествовале издвојило само мене, само за мене везало тај говор мржње.

Председавајући судија: Господине Шешељ, дакле, ви намеравате да докажете, и то називате посебним обликом одбране, да су се друге вође и западни политичари и јавне личности користили одређеним облицима говора мржње који далеко превазилазе оно за шта се ви теретите. Надам се да сам ја добро схватио овај посебан вид одбране.

Др Војислав Шешељ: Али то је само један сегмент тог мог посебног вида одбране, јер ја имам у виду праксу овог вашег суда према којој један оптужени, ако...

Председавајући судија: Господине Шешељ, не, само један тренутак господине Шешељ. Ви сте раније рекли да намеравате да не говорите тако гласно, а да увек не успевате, ја вас молим да покушате мало више. Наравно, нећете увек успети у томе, али када кажете да покушавате да смањите глас а наставите на исти начин да говорите, једноставно то ствара проблеме, будући да не можемо да чујемо превод. Молим вас наставите сада и потрудите се што више можете.

Др Војислав Шешељ: Ја сам максимално, колико је било у мојој моћи, проучавао досадашњу правну праксу овог вашег суда и видео да у свим другим предметима ниједан оптужени не може да се брани тако што ће рећи – и други су чинили то кривично дело, и други су убијали, и други су силовали, и други су пљачкали, и други су рушили и тако даље. То је оно што је ваша правна пракса. Међутим, посебност мог вида одбране се заснива на томе што Тужилаштво покушава моје речи издвојити из једног конкретне историјског контекста, показујући тако као да сам ја неки изузетак, заправо погрешно бирајући онога ко се никако у тој вербалној еквилибристици не може назвати ни најекстремнијим ни најрадикалнијим. И овај предмет се, наравно, мора посматрати у оквиру историјског контекста. Ја желим кроз посебан вид одбране да нагласим тај историјски контекст. Ако француски председник Жак Ширак може да вређа српски народ најгорим могућим изразима а није га због тога глава заболела, депласирано је да мени овде судите за неупоредиво блаже изјаве. У томе је посебност овог мог концепта одбране.

Председавајући судија: У реду, хвала вам. Веће ће се након паузе додатно позабавити питањем посебног вида одбране, дакле, након што будемо у прилици да поразговарамо о аргументима и господина Саксона и вас, господине Шешељ.

Господине Шешељ, на последњој статусној конференцији ви сте приметили да веће још увек није било одредило рок за подношење претпретресног поднеска одбрани и то у складу са правилом 65 тер р. Као што сте сасвим исправно приметили, правило 65 тер р предвиђа да претпретресни судија наложи одбрани да поднесе свој претпретресни поднесак у коме ће обрадити чињенична и правна питања из предмета, затим природу одбране, као и нека друга питања која се наводе у том правилу. У правилу се такође наводи да се претпретресни поднесак одбране мора поднети најкасније три седмице пре претпретресне конференције. Из разних разлога, укључујући и именовање адвоката, и то у периоду између краја августа и краја октобра 2006. године, претпретресни судија није одредио рок за претпретресни поступак одбрани. Е сада, господине Шешељ, да ли можете пре свега да нам појасните да ли ви уопште желите да поднесете претпретресни поднесак.

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, вама је ваљда јасно из целокупног мог понашања за ове четири године да ја то по цену живота не бих избегао. Једноставно, није ми пало на памет да се одрекнем тог права и те обавезе.

Председавајући судија: Добро, допустите ми онда да вас обавестим, господине Шешељ, да је, уопштено говорећи, достављање предрасправног поднеска одбране по правилу нешто чиме се одбрана позива да већ изнесе нешто што жели презентирати. Обично то није нешто што се сматра да иде много у прилог одбране. Наравно, уколико ви имате различит став, уколико ви сматрате да ће бити у вашу корист то да већ сада обавестите Тужилаштво и веће о томе како ће изгледати наводи односно тезе одбране, јер знате да из истог разлога ви немате обавезу да износите уводну реч. Уколико желите, да тако кажем, да задржите изношење ваших карата за касније, ви то можете учинити. Наравно, ви имате прилику доставити претпретресни поднесак и на вама је да ли ћете ту прилику искористити. Наравно, ово је тек једна опсервација. Када ви кажете да ви то не бисте избегли, да се не бисте одрекли тог права, ја вам морам рећи да би неки људи то протумачили као обавезу коју не желе имати, а не право којим се желе послужити. Али, остављам то вама. Дакле, добро сам схватио, ви желите доставити предрасправни поднесак.

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, ја се осећам толико супериорним у односу на Тужилаштво да мене уопште не брине што ћу можда унапред доста својих аргумената да обелоданам Тужилаштву. Па мени одговара спремније Тужилаштво, а не овако неспремно. Ја им четири године шаљем материјал и испостави се да га нису ни прочитали. Ја их унапред о свему обавештавам, да буду што спремнији, јер ово је мени животна шанса да ту своју супериорност и на делу докажем.

Председавајући судија: Добро, ово веће не бави се супериорностима, господине Шешељ, него другим детерминантама. Вама је познато, господине Шешељ, да је предрасправни поднесак ограничен на 15.000 речи. Да ли то знате?

Др Војислав Шешељ: Ја захтевам, господине Ори, да одредите да мој претпретресни поднесак може да буде истоветног обима као укупни претпретресни поднесак Тужилаштва, који износи око 75 страна, колико ме сећање служи.

Председавајући судија: У реду, ваш захтев смо примили, размотрићемо га. Реците нам, шта сматрате, колико ће вам времена требати да припремите ваш претпретресни поднесак.

Др Војислав Шешељ: Од дана када ме обавестите, па ја мислим једно месец дана максимално. Пошто већ моји људи раде на том претпретресном поднеску, они имају главне елементе. Само то треба сада да добро саставе и да саставе у складу са новим текстом оптужнице, са редукованом оптужницом.

Председавајући судија: Добро, у реду, то је јасно. Обраћам се онда Тужилаштву. Рок од три недеље од достављања претпретресног поднеска па до претпретресне конференције је нешто што ово веће сада има на уму, али уколико сматрате нешто другачије, можете то коментарисати. Дакле, Тужилаштво ће добити прилику да то проучи и да види да ли жели о томе говорити у уводној речи. Госпођо Уерц-Рецлаф, прво, да ли Тужилаштво има сличан став и друго, уколико буде мање времена између завођења у спис предрасправног поднеска и предрасправне конференције, хоће ли вам то сметати?

Тужилаштво: Ми смо проучили Правилник и наравно, правило 65 тер ф је мандаторно, период од три недеље је тамо јасно дефинисан. Но, ми сматрамо да Расправно веће може у складу са правилом 54 променити тај временски рок. И то је наш став. Но на основу правила 65 тер ф које овде постоји како би се свима који судељују у поступку, укључујући и судијама, омо-

гућило да се упознају са одбраном, ми сматрамо да је рок који би требало испоштовати рок таквог карактера који би омогућио да предрасправни поднесак одбране буде на располагању свима пре почетка суђења. То не мора нужно бити три недеље пре предрасправне конференције, али то би требало бити на располагању странама барем у оном тренутку када почиње извођење доказа како би и судије и Тужилаштво у потпуности знали шта је одбрана и како би могли постављати релевантна питања сведоцима.

Председавајући судија: Допустите ми да вас питам једну ствар. Ви спомињете правило 54, а не 127. Имате ли посебан разлог за то?

Тужилаштво: Да, правило 127 каже, осим како је дефинисано у потпараграфу ц да предрасправни судија или веће могу, уколико постоји ваљани разлог и постави се захтев за то и тако даље, а ми сматрамо да правило 127 захтева да једна од страна прво нешто позитивно тражи односно предузме.

Председавајући судија: Да.

Тужилаштво: Зато је правило 54 прикладније, будући да онда потез може доћи од стране самог већа. Зато сам споменула 54.

Председавајући судија: У реду, да, јасно ми је зашто се ослањате на правило 54. Имате ли још нешто?

Тужилаштво: Да, желим изнети један предлог. Мислим да нико овде у судници, а поготово не оптужени, не би желео одгодити почетак суђења. Сви желимо започети са суђењем што пре, па сам размишљала о томе како да се омогуће обе ове ствари, то да имамо предрасправни поднесак пре него што почне извођење доказа, а да опет не одгодимо суђење за месец дана. Ја и моје колеге сложили смо се око следећег. Ми сматрамо да би добро решење било то да се постави рок за подношење предрасправног поднеска само за Хртковце, зато јер ћемо највероватније ове године изводити доказе само о Хртковцима, па уколико оптужени припреми предрасправни поднесак само за Хртковце и да ту рецимо онда укупан дозвољени број страна за Хртковце буде 10 или 15 страна, онда бисмо ми то могли добити пре него што почне суђење, на пример, рецимо, десет дана за припрему документа за Хртковце, а након тога узели бисмо у обзир да треба то и превести па бисмо онда могли почети са суђењем негде крајем овог месеца. А преостали део предрасправног поднеска који се односи на друга питања из оптужнице могао би се онда доставити током божићног распуста, судског распуста у јануару. То је један чисто практични предлог како бисмо могли разрешити ову ситуацију, а да не одгађамо суђење.

Председавајући судија: Господине Шешељ, чули сте оно што је рекла госпођа Уерц-Рецлаф. Допустите ми да завршим. Дакле, тим би се предлогом могло уштедети време. Прво, Тужилаштво тврди да би предрасправни поднесак требало доставити пре почетка суђења. Ја још нисам говорио о томе да ли би можда уводну реч требало одложити до почетка доказног поступка одбране. Она је исто тако сугерисала да ви не желите да се одлаже почетак суђења. Она је указала на чињеницу да ће се у разним фазама суђења изводити разни докази, па ће на самом почетку суђења докази бити ограничени само на доказе о Хртковцима, а то је, ако се не варам, параграф 33 оптужнице. Можете ли нам дати ваше погледе о овим чисто практичним процедуралним питањима. Наравно, делимично су то и принципијелна питања, ово о чему је сада говорила госпођа Уерц-Рецлаф.

Др Војислав Шешељ: Ово су чисто принципијелна питања, господине Ори, и ја ћу се стриктно држати Правилника о поступку и доказима, јер у томе видим своју шансу у овом процесу да се држим стриктно слова Правилника о поступку и доказима. Правилник каже “најмање три недеље пре претпретресне конференције”, а не пре почетка суђења. Друго, Тужилаштво се одједном жури. Четири године ја чекам и жури и пожурујем, а сада одједном се њима жу-

ри. Из ових материјала које ми је доставило Тужилаштво ја видим да они још нису превели на српски језик преко 100.000 страна докумената које су уручивали Хуперу или Ван дер Спулу или коме све још, овде све стоји за сваки документ. Ово не постоји на српском језику, они то тек треба да преводе. Четири године они чекају, надајући се да ће мени бити одузето право на одбрану.

Председавајући судија: Господине Шешељ, Жалбено веће вас је разочарало. Господине Шешељ, ви сте се надали да ће вам се онемогућити да се сами браните. Дакле, без обзира на то каква је сада ситуација, ви се у овом тренутку сами браните. Господине Шешељ, опет сте постали помало репетитивни када је реч о притужбама у вези са обелодањеним материјалом који је преведен. О томе смо већ говорили и то смо решили раније – какве материјале треба обелоданити, на којем језику и у којем облику. У овом тренутку нема потребе да се то понавља. Имате ли још нешто друго осим, господине Шешељ, лепо бих вас молио да ме не прекидате. Господине Шешељ, постоји ли још нешто друго што бисте ви желели рећи као одговор на ово о чему је сада говорила госпођа Уерц-Рецлаф?

Др Војислав Шешељ: Па постоје две ствари. Прво, ја ћу поднети јединствен претпретресни поднесак. Друго, жалићу се, тражићу могућност жалбе на вашу одлуку да Тужилаштво може да остане при старом тексту претпретресног поднеска. И треће, веома важно, ово што сам сада поменуо, јуче сам добио и ја се овде не понављам, ово сам тек јуче добио и сазнао да постоји преко 100.000 страна докумената које су чували на енглеском језику и још их нису превели на српски, надајући се да нећу моћи да се браним. Нисам ја разочаран одлуком Жалбеног већа, али тврдим да је та одлука нелегална јер је донесена на основу фалсификоване жалбе која није изражавала моју вољу, а моје право на одбрану је неприкосновено, природно право за које се ја борим безусловно. То је моје природно право, а не право по одлуци Жалбеног већа.

Председавајући судија: Господине Шешељ, ја сам погрешно схватио оно када сте ви рекли “они су се надали”, ја сам схватио да сте рекли и “ја сам се надао”, то ме је мало изненадило. Али сада сам то поново прочитао у транскрипту и сада ми је јасно шта сте ви тачно рекли и видим сада да је оно што сам ја рекао након тога ирелевантно.

Господине Шешељ, желите ли рећи још нешто?

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, ја обнављам свој захтев, пошто сте ме прошли пут одбили са образложењем да ми је одузето право на одбрану па је депласиран, ако се сећате, мој захтев да се ради три дана у недељи. Ја сада тај захтев обнављам и истичем здравствене разлоге јер сам оперисао кичму, имам астму, лечим се од високог крвног притиска, а сада имам и чиреве на горњем делу желуца, то је нешто ново. И други разлог – зато што се браним сам, треба ми мало више времена у току једне радне недеље, тако да би за мене оптимално било да се ради три дана у недељи, као у процесу господину Милошевићу.

Председавајући судија: Видећемо какав ће бити распоред рада за суђење, господине Шешељ, али какав год он буде био, треба да знате да иако је можда из других разлога на основу захтева господина Хупера одобрен спорији темпо рада, та одлука није укинута и тако ће се радити до Божића. Према томе, све док се та одлука не измени, уколико суђење почне, седнице ће се одржавати онако како је то недавно одлучило Расправно веће, а мислим да је то било два дана у недељи у новембру и три дана у децембру.

Друго, ви сте споменули ваше здравље. Већу би сигурно било од користи, уколико имате неких здравствених проблема о којима ми нисмо обавештени, уколико постоје неке нове информације, веће би то желело примити. Али, желели бисмо те информације примити од квалификованих особа, другим речима, доктора или болничара који се тиме конкретно баве.

И последње питање, рекли сте да ћете тражити сертификат да изјавите жалбу на одлуку коју је Веће донело, само тренутак, да видим, да Тужилаштво не мора изменити предрасправни поднесак због тога што је у међувремену редуцирана оптужница. Да ли ви то сада постављате усмено и желите образложити свој захтев или бисте више волели да то учините у писаном облику?

Др Војислав Шешељ: Мени је много лакше да то урадим усмено, господине Ори. Сматрам да је то веома важан процесни моменат у складу са одговарајућим чланом Правилника о поступку и доказима, да од тога зависи у доброј мери експедитивност суђења, правичност поступка. И то би било у најкраћим цртама моје образложење, овако напамет. Уколико ви инсистирате да то урадим писмено, ја ћу то урадити још темељитије. Дакле, позивам се на одговарајуће правило Правилника о поступку и доказима. Убеђен сам да су испуњени сви услови које он прописује.

Председавајући судија: Господине Шешељ, веће ће размотрити да ли је то да ви усмено затражите сертификат за жалбу одговарајућа процедура која се може следити и на то ћемо се вратити након паузе.

Будући да веће у овом тренутку треба размотрити неколико ствари, мислим да бисмо требали направити паузу. Наставићемо са радом за пола сата или можда мало више, рецимо у 16, 15. Молим устаните.

(Наставак после паузе)

Председавајући судија: Настављамо са седницом. Веће је размотрило нека од питања о којима смо говорили пре паузе. Прво, господине Шешељ, веће би желело обратити нешто више пажње питању посебних одбрана. На основу онога што смо чули од вас, Расправно веће није се још увек у потпуности уверило да ви правите јасну разлику између јединствених одбрана и посебних одбрана онако како то дефинише правило 67. Исто тако, веће вам жели скренути пажњу да дужност обавештавања Тужилаштва постоји уколико постоји посебна одбрана. И само обавест о заиста специјалној одбрани по правилу 67 код Тужилаштва изазива обавезу да одговори у складу са правилом 67 x 2. Веће вас сада позива да нас боље информисете о томе какве су ваше посебне, односно специјалне одбране али само у једној или две реченице. Даћу вам један пример на основу правила. На пример, када бисте ви желели изнети одбрану алибијем онда бисте то укратко могли изнети тако да кажете: "Моја одбрана биће да ја нисам био на месту икс у време ипсилон као што се то тврди у оптужници, у параграфу 32". Значи, то би нама јасно идентификовало специјалну одбрану. Даћу вам још један пример, позивајући се на оно што сте раније споменули. Ви сте рекли, а ја сам исто тако покушао рећи да постоје два начина на које ви можете веће обавестити о вашим посебним одбранама. Значи, ви сте оно што сте раније рекли о говору мржње могли идентификовати на следећи начин: "Моја посебна одбрана је да су друге политичке вође, како у бившој Југославији, тако и у Европи, Сједињеним државама или већ где год хоћете, користили и гори речник него што сам ја икада користио када су се они користили говором мржње". Значи, једна реченица али јасна идентификација онога што ће бити ваша посебна одбрана. Веће вас позива да то учините зато јер на основу онога што сте нам ви до сада рекли веће се није уверило да ове одбране о којима ви говорите заиста представљају посебне одбране у смислу правила 67 а. Према томе, позивам вас сада да нам на кратак начин кажете шта ви то тачно дефинишете као вашу специјалну одбрану. Изволите.

Др Војислав Шешељ: Покушаћу то да објасним, мада је то тешко у тако кратком времену. На примеру превода ових ваших речи преводаца прави дистинкцију између јединствене и посебне одбране. Ја не знам да ли сте ви изворно тако нешто рекли, јединствена и посебна одбрана. Ја сматрам да може да се прави дистинкција између редовне и посебне одбране. Редовна је она одбрана која се примењује у свим случајевима које сте имали до сад пред Међународним судом: тужилац доказује кривицу, оптужени се брани да није крив или није у тој мери крив колико инсистира тужилац. А ја овде посебном одбраном, која одскаче од свега онога што сте до сада имали пред овим Трибуналом, покушавам доказати да историјске околности у којима сам деловао не дозвољавају уопште Тужилаштву да утемељи своју оптужницу на ономе на чему се она темељи. То је суштина моје посебне одбране, ако сте ме сад боље схватили. Дакле, историјске околности из чијег контекста Тужилаштво насумице вади неколико мојих стварних или измишљених изјава, и тога има, па онда на томе базира оптужницу, то је неодржив метод. И ја зато, истражујући преко својих правних саветника и стручног тима те посебне историјске околности, показујем да је оптужба потпуно промашена. То је што се тиче говора мржње.

Што се тиче приказа узрока рата и његових последица, ту је улога Ватикана и римских папа најзначајнија. Није то нешто што се случајно десило на Балкану од 1991. до 1993. године, што обухвата моја оптужница, или 1995. године или 1999. године, што обухватају и друге оптужнице, него је врло јасно ситуирано у одређеном историјском контексту који се одвија кроз хиљаду година. То је оно што је посебност моје одбране и што до сад нисте имали пред овим Трибуналом. На сличан начин ја поступама и код неких претпостављених сведока. Ја не знам да ли ће та лица бити заиста сведоци у мом предмету, али они су већ претплаћени сведоци у другим предметима.

Председавајући судија: Господине Шешељ, ја сам вас позвао да идентификујете једно или више посебних обрана како је то дефинисано правилом 67 А. Ви сада елаборирате питања о томе да ли ће неки сведоци доћи или не, међутим, то није оно што сам вас ја конкретно питао. Ви, значи, говорите о историјском контексту уопштено и конкретно Ватикану и папама. Имате ли неку другу посебну одбрану коју желите сада идентификовати, како бисмо ми онда били у ситуацији да разумемо да ли Тужилаштво има обавезу да на такву вашу одбрану одговори.

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, ја се трудим да вам објасним да је тај мој концепт посебне одбране јединствен, он се састоји из више елабората и неколико тема. Једна од тема је улога папе и Ватикана унутар јединственог концепта посебне одбране. Друга тема је анализа говора мржње у западној јавности, западних политичара, муслиманских политичара у Босни и Херцеговини, хрватских политичара. Дакле, све у оквиру јединственог концепта посебне одбране, обарања приказа општих историјских околности које Тужилаштво користи и у мом процесу и у свим другим процесима још од предмета Душка Тадића. Ја обарам њихов приступ историји Балкана од 1991. до 1993. године.

Председавајући судија: Да, да, добро. Господине Шешељ, значи ви кажете: једна тема је контекст, друга тема је говор мржње у западној штампи. Постоји ли трећа тема на коју сада конкретно желите скренути нашу пажњу?

Др Војислав Шешељ: Трећа тема је удружени злочиначки подухват. Четврта тема су моји јавни наступи поводом рата и упозоравање и добровољаца и српских војника уопште да се морају држати правила међународног ратног права, да се витешки боре на фронту, како да поступају са цивилима противничке стране, ратним заробљеницима.

Председавајући судија: Господине Шешељ, значи да ли ви оспоравате да се то може доказати? Да ли то желите рећи? Да ли је то ваша одбрана?

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, не знам како не можемо да се нађемо ту на истим таласним дужинама. Ја се трудим да оспорим оптужницу, кроз концепт посебне одбране. Оптужницу оспоравам на начин на који то још нико није радио пред овим Трибуналом. Ја оспоравам приступ Тужилаштва проблему кроз моју посебну одбрану. А кроз моју редовну одбрану...

Председавајући судија: Господине Шешељ, али ово није јасно. Ви кажете: "Четврта тема су моји јавни говори". Ви, значи, кажете: "Ја желим говорити о мојим јавним говорима у историјском контексту". Да ли је то ваша посебна одбрана? Или ви желите рећи: "Ја оспоравам да сам икада одржавао такве говоре", да ли је то ваша посебна одбрана? То дакле, не знам, може бити шта год хоћете, али желео бих да ми у једној или две реченице објасните шта је тачно ваша посебна одбрана у вези са вашим јавним говорима.

Др Војислав Шешељ: Први елаборат који сам поднео Тужилаштву тицао се извода из мојих јавних говора, то је било око три стотине страна. Уз тај елаборат ја сам Тужилаштву овде у судници предао 80 мојих објављених књига које су то садржале и поента је...

Председавајући судија: Господине Шешељ, морам вас опет прекинути. Ја вас нисам позвао да ми кажете колико сте страница дали Тужилаштву. Ја сам вас позвао да идентификујете шта је ваша посебна одбрана у вези са вашом четвртом темом – јавни говори. Дакле, дао сам вам неколико могућих примера, позвао сам вас да објасните не целу посебну одбрану него само да идентификујете шта је ваша посебна одбрана. Ви, значи, оспоравате да се то догодило? Или ви хоћете то ставити у историјски контекст? Или ви хоћете рећи – догодило се, али то су радили и други, па је то онда све у реду. Дакле, реците нам шта ће тачно бити ваша посебна одбрана у вези са вашим јавним говорима.

Др Војислав Шешељ: Што се тиче мојих јавних говора, моја посебна одбрана је да је у контексту тих говора које целовито приказујем неодрживо све оно што ми Тужилаштво приписује на основу лажних сведока. Јер моји јавни говори сведоче о једноме, неколико лажних сведока Тужилаштва говори другачије. Е, моја редовна одбрана ће бити оповргавање изјава тих сведока кад се овде појаве. Моја посебна одбрана је оповргавање могућности да су се уопште десиле онакве моје изјаве које ми приписују лажни сведоци. Надам се да сам сад био јасан. Значи, из онога што сам ја поднео види се да је немогуће оно што говоре лажни сведоци. А кад буде моја редовна одбрана, ја ћу овде утеривати у лаж те сведоке аргументима којима располажем. Из мог посебног концепта одбране се види да уопште није могуће оно што стоји у оптужници, што стоји у изјави тих лажних сведока.

Председавајући судија: Само тренутак, молим. Веће вас је саслушало, господине Шешељ. Оно што сте нам ви до сада рекли, реците да ли је то исцрпни опис онога што ће бити ваша посебна одбрана?

Др Војислав Шешељ: То не може бити исцрпан опис, то је крајње поједностављен опис, то је опис да бисте ме што лакше разумели, господине Ори. То је сувише обимно да бих могао у најкраћим цртама све да вам представим. Али ја покушавам да вам илуструјем поенту посебне одбране.

Председавајући судија: У реду, господине Шешељ, ми ћемо то размотрити. Веће би хтело да се позабави још једним питањем, а то је сертификат да се уложи жалба на одлуку овог већа да Тужилаштво не мора да измени претпретресни поднесак. Ви сте изнели своје разлоге, али као што вам је познато, правило 73 износи шта је потребно како би се добио сертификат, а то је да се одлука односи на фер и брзи поступак или да ће исход суђења, по мишљењу већа, бити такав да је потребно да Жалбено веће одмах донесе одлуку. Дакле, то је веома високе правно-техничке природе, али будући да сте ви већ изнели своје разлоге и да сте поднели усмени захтев за тај сертификат, веће би желело да поново нагласи техничку природу овог текста и хте-

ли бисмо да вам дамо прилику да поново размотрите разлоге које сте већ изнели. Или бисте желели да нешто додате? Или бисте можда хтели да затражите додатну прилику? Након паузе да нас обавестите о томе да ли су то сви разлози или не? Но, у сваком случају, веће жели да вам скрене пажњу на технички карактер текста који се примењује. Наравно то захтева и један сличан технички приступ. Не знам да ли желите сада одмах да одговорите, да кажете: "Не, оно што сам изнео је довољно", или желите да кажете: "Не, дајте ми довољно времена до иза следеће паузе како бих вам на то одговорио". На вама је да одлучите о томе, господине Шешељ.

Др Војислав Шешељ: Бићу веома кратак, господине Ори. По мом мишљењу, претпретресни поднесак Тужилаштва је по важности други најважнији правни акт Тужилаштва у претпретресној фази. Од садржаја претпретресног поднеска Тужилаштва у доброј мери, не као у односу на оптужницу али приближно томе, зависи концепт моје одбране, мој претпретресни поднесак, моја изјава оптуженог и мој наступ приликом саслушања сведока Тужилаштва. Ја, дакле, непрекидно морам имати у виду не само оптужницу него и претпретресни поднесак Тужилаштва. Уколико претпретресни поднесак Тужилаштва остаје какав је био, онда ја могу доћи у дилему да процењујем нешто што постоји у оптужници, односно што не постоји у оптужници а постоји у претпретресном поднеску Тужилаштва, да ли треба да обратим пажњу или не треба. Од тога зависи експедитивност суђења. Мој ће претпретресни поднесак бити концизнији и јаснији ако се базира на јединственом и пречишћеном тексту претпретресног поднеска Тужилаштва. Уосталом, господине Ори, оног тренутка када је потврђена модификована измењена оптужница, Тужилаштво је одмах морало да пише нови претпретресни поднесак у складу са прописима, а не да доставља допуну старог претпретресног поднеска.

Председавајући судија: Да ли желите још нешто да изнесете у вези са правилом 73, и то везано за разлоге због којих се тражи сертификат?

Др Војислав Шешељ: Изражавам своје убеђење да од повољног решења моје жалбе зависи правично и експедитивно вођење поступка.

Председавајући судија: Да ли ви сматрате да су то сви разлози или желите да вам се касније да прилика да још нешто додате?

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, ово су општи, начелни разлози. Ако бих вам се обраћао писмено, онда бих се детаљније у то упустио. Али сада покушавам да то изразим што концизније, и мислим да сам био јасан. Ако ви сматрате да треба и писмено, ја хоћу писмено, али мислим да би било боље да останемо на усменом захтеву, да и ви брже донесете одлуку. Јер ја претпостављам, ваша ће одлука бити иста и ако ја усмено захтевам и ако писмено захтевам. Ако веће има недоумица у погледу своје одлуке по мом захтеву, онда сам спреман да то радим и писмено у одговарајућем року од 7 дана.

Председавајући судија: У реду. Веће не инсистира на томе да ви изнесете своје разлоге у писаном облику и прихвата вашу сугестију да се тиме позабавите усмено и обавештава вас да можете током данашње расправе да изнесете још нешто уколико желите. Једно друго питање. Господине Шешељ, ви сте споменули аудио-опрему, ја сам вам рекао да ће вам се дати прилика да додатно објасните то што сте хтели да кажете.

Др Војислав Шешељ: Ја мислим да је то веома важно питање и да ћете имати стрпљења да ме саслушате, господине Ори. Тужилаштво ме је јуче обавестило, ја то нисам тачно сабрао али преко 100.000 страна докумената достављено је летос, то је доказни материјал 66 А, па 65 Р, Е, па и тако даље. Преко 100.000 страна Хуперу, Ван дер Спулу и тако даље. Ја осећам сада, пошто се те аудио траке и аудио-плејер појављују у оптицају, да Тужилаштво није спремно да ми то све преведе на српски језик, па би ме засуло аудио касетама. Претпостављам да је реч и о саслушању. Ја не знам на шта се све односи тај материјал, да је реч о саслушањима сведока у другим предметима, изјавама и тако даље. Наравно, ви можете донети одлуку да се то мени да-

је у аудио-форми, али 100.000 страна аудио материјала је најмање 200.000 минута. Ви знате како се изводи саслушање сведока: иде симултани превод, то је успорено прилично, а 200.000 минута да ја слушам у својој затворској ћелији, то је 6.000 сати, 3.000 сати, добро сам срачунао. Сад срачунајте колико је то дана, око 400 дана. Нађите сада психијатра који ће вам рећи да човек може остати нормалан ако 400 дана слуша аудио касете по осам сати дневно. То је апсолутно немогуће. Е сад овде имамо и преко 200.000 страна докумената која су покушали да ми уруче у електронском облику и сада то морају да уруче на папиру. И наравно, то неће трајати 400 дана, то могу да ураде, ако се потруде, за 10, 15 дана.

Још једна ствар ту постоји, ако ја добијем сав тај материјал на папиру. Знате, одлика интелегентних људи је да знају одвојити битно од небитног. Ја ћу тај материјал листати, трудити се да будем бар мало интелегентан и да одвајам оно што сматрам да је битно. Дакле, листам материјал, наилазим на неке ствари, бележим, вадим и спремам се. То је ако добијем 100.000 страна на папиру. Ако добијем 100.000 страна на аудио касетама, онда не могу да вршим на тај начин селекцију, онда морам све то да слушам. Како? Ако ми објасните како – ево могу и 25 сати дневно, ако будем устајао сат раније. Али докле то може трајати и може ли се ментално здравље сачувати на тај начин? Ја мислим да не може.

Председавајући судија: Господине Шешељ, ово питање је у ствари покренуто извештајем о процесу који је сачинио секретар и о томе која вам је опрема на располагању како бисте могли да саслушавате аудио материјал. Сада ми је јасно да је то питање повезано, мада није исто, али схватам да се ви строго противите томе да примите било какав материјал у аудио-формату, будући да би било апсолутно немогуће за вас да све то саслушате. То је мало мимо онога што вам је стављено на располагање, али сада су ваши приговори у вези са тим ушли у записник. Дакле, уопштено оно што сте рекли везано за број страна који вам је недавно обелодањен. Да ли желите још нешто да кажете у вези са аудио-опремом или материјалом?

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, ја се а priori не противим да ми нешто буде дато и у аудио-форми, али да то буде нешто што ја физички могу савладати. Дакле, нисам ја категорици против, могу да примим све у аудио и видео облику, али у оној мери у којој ја то могу у својој ћелији и максимално 8 сати дневно, мислим да је то нормално. Јер не може човек да се концентрише дуже. А ако је на папиру, ја могу много брже да радим.

Председавајући судија: Да, јасно. Ви бисте радије да примите то на папиру, али нисте категорици рекли да ћете одбити материјал у аудио-форми. Али ви се конкретнo жалите на количину тог материјала, будући да би то било немогуће све савладати. Госпођо Уерц-Рецлаф, да ли ви желите да додате нешто у вези са овим питањем? Ја не желим да се отвори нова дебата у облику обелодањивања.

Тужилаштво: Часни суде, само једна ствар. Ви сте од Тужилаштва добили табеле које смо доставили, господин Шешељ их је такође добио на српском језику. То је табела која садржи укупан број страна транскрипта и доказних предмета. Дакле, то је једна табела где смо...

Председавајући судија: Да ли је господин Шешељ то добио?

Тужилаштво: Да, и то на српском језику, а такође и евиденцију о обелодањивању, то смо такође доставили на оба језика. Ја вам само скрећем пажњу на ова два документа. Али ја на основу ова два документа једноставно не долазим до броја који је оптужени управо споменуо. Дакле, скрећем вам пажњу на ову табелу, једноставно, није ми јасно како је он дошао до те бројке?

Председавајући судија: Ми ћемо пажљиво погледати количине материјала које су обелодањене, било недавно или у прошлости и такође ћемо видети шта је све потребно и колико је потребно за припрему унакрсног испитивања сведока Тужилаштва. Наравно, то све треба

погледати у одређеном контексту. Но, у сваком случају хвала вам на овим информацијама и на томе што сте нам скренули пажњу на њих. Господине Шешељ, да ли постоје нека друга питања која бисте хтели да ставите на дневни ред данас, будући да би Претресно веће хтело да има мало више времена како би одлучило о претпретресним поднесцима и уколико то буде могуће да донесе одлуку данас након једне мало дуже паузе, дуже од уобичајене паузе; а онда у зависности од тога да ли можемо да донесемо одлуку о томе, такође и да донесемо одлуку о заштитним мерама. На самом крају, наравно, хтели бисмо да знамо да ли постоје још нека друга питања о којима би требало да поразговарамо на овој статусној конференцији. Ја бих хтео да знам да ли постоје таква нека питања која бисте ви или госпођа Уерц-Рецлаф хтели да покренете. Значи, ако желите да додате још нешто у вези онога што сам ја навео као данашњи дневни ред.

Тужилаштво: Што се тиче питања дневног реда, ја бих у ствари хтела да чујем ваше мишљење у вези са нашим поднеском 89 Ф и 92 Т, будући да смо ми то поднели пре доста времена. Али, наравно, знамо да се пред другим претресним већима то подноси непосредно пре сведочења сведока, а понекад чак само и усмено, тако да бисмо хтели од Претресног већа да добијемо смернице у вези са овим питањем. То је једно питање. А друго питање је да ли бисте ви у ствари желели да се ми осврнемо на питање издавања сертификата, односно одобрења, будући да би господин Саксон то могао да уради, и то усмено.

Председавајући судија: Будући да господин Шешељ више воли да то учини усмено, господине Саксон, ви ћете бити у прилици да усмено одговорите на то и наравно, уколико господин Шешељ касније дода нешто већ изнесеним разлозима, ви ћете бити у прилици да реплицирате и на то.

Тужилаштво: Хвала, часни суде. Веома кратко, хтео бих да исправим један коментар који је изнео оптужени пре неколико тренутака. Оптужени је сугерисао да након што је Тужилаштво поднело измењену оптужницу, да је одмах након тога требало да поднесе измењени претпретресни поднесак. Тужилаштво је поднело додаток свом оригиналном претпретресном поднеску и то само из разлога што су одређени наводи били додати измењеној модификованој оптужници. Значи, наводи су били додати и у додатку претпретресном поднеску смо се само бавили тим новим наводима.

Председавајући судија: Ви се сада бавите меритумом а не износите критеријуме за издавање одобрења. Ја сам прочитао који су критеријуми за издавање одобрења, осим, наравно, ако ви кажете да ово директно утиче на то. Наставите.

Тужилаштво: Па по мишљењу Тужилаштва, оптужени није испунио услове за одобравање по правилу 73 Б. Дакле, он није изнео како се та одлука тиче питања које би у знатној мери утицало на правично и експедитивно вођење поступка и тако даље. Што се тиче правила 73 Б, ту не стоји ништа о томе да се треба доставити нови претпретресни поднесак. То је због тога што се то односи и на обим и на квантитет доказног материјала, а не на квалитет. Стога, што се тиче правичности поступка, уопште се не захтева да се додатно достави објашњење у смислу додатног претпретресног поднеска.

Председавајући судија: Да ли постоји још нешто што желите да додате у вези са правилом 92 Т и како се то односи на захтев за одобрење?

Тужилаштво: Не.

Председавајући судија: Хвала, госпођо Уерц-Рецлаф. Господине Шешељ, да ли ви желите да додате нешто? Изволите, реците нам.

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, додао бих још нешто што до сад нисам користио. По упутству о дужини поднесака, ви сте малопре рекли, мене сте упозоравали да претпретресни поднесак може имати 15.000 речи. Првобитни претпретресни поднесак Тужилаштва

првобитни имао је ту негде око 15.000 речи, немојте ме хватати за реч, не знам прецизно, а додатни је износио скоро 7.500 речи. Ја то по страницама рачунам, 50 страна је 15.000 речи, 25 страна око 7.500, отприлике је то то. Али никад од вас нису тражили да им дозволите прекорачење и то је остало тако. А сада неће да обједине тај текст. Нека га обједине, нека га сведу на 50 страна. Или ако им одобрите да повећају број страна, да онда и мени паралелно са тим омогућите повећање броја страна. Ево вам још један додатни аргумент који малопре нисам изнео и још на једну ствар да вам скренем пажњу, ако може.

Председавајући судија: Господине Шешељ, хтео бих да кажем за захтев да вам се одобри исти број страна које је Тужилаштво искористило у свом претпретресном поднеску и додатку, дакле, то је ушло у записник, то нема потребе више да се понавља. Е сада ово друго питање – да ли они то треба да смање на 50 страна. Веће је донело одлуку да нема потребе да се доноси нови претпретресни поднесак. Дакле, то питање је решено, а још увек није решен ваш захтев да вам се да одобрење. Да ли има још неких питања за данашњи дневни ред?

Др Војислав Шешељ: Има, господине Ори, али ако дозволите вратио бих се на оно што је госпођа Уерц-Рецлаф малопре изјавила. Она је покушала да демантује моју тврдњу да је овде реч о 200 или 100.000 страна и тако даље. Погледајте тачку 10 овог документа, обелодањено или враћено од Војислава Шешеља, само тачку 10, видећете да стоји 207.210 страница. Само један документ, односно само једна пошиљка Тужилаштва мени. Ја сам био сувише скроман када сам рекао 200.000 страна сам одбио да примим, јер је у електронском облику, а преко 100.000 страна је искључиво на енглеском језику, што је достављено Хуперу и Ван дер Спулу. Али када то све саберете, видећете да су бројке много веће. Ево тачка 10 пише, да ли сам у праву или је код мене штампарска грешка – 207.210 страна. Па ја изгледа боље познајем и документа која ми је Тужилаштво јуче уручило него госпођа Уерц-Рецлаф. Заиста сам запрепашћен овим што се дешава.

Председавајући судија: Мислим да би требало направити разлику између обелодањавања по правилу 66 и по правилу 68. Можда би то појаснило разлику.

Тужилаштво: Да, часни суде, ја сам се усредсредила на материјал који је био на енглеском језику јер господин Шешељ је то спомињао. Ја сам мислила да он говори о транскрипцијама и сличном материјалу. Међутим, он сада спомиње материјал на ВХС-у, и то материјал који му је достављен у складу са правилу 68, и то у формату ДВД-а.

Председавајући судија: Добро, ево сада је и ваш став ушао у записник као и одговор господина Шешеља. Да ли желите још нешто да додате?

Др Војислав Шешељ: Да. Молим вас погледајте тачку 24 и 26. То је обелодањено под 66 А и под 65 Р. Тачка 24, 12.150 страна транскрипата на енглеском или 232 тонска записа на српском, што би ваљда мени било уручено да слушам. А под тачком 26, 40.000 страница на енглеском. Дакле, није реч само о материјалу на основу правила 68, него на основу свих правила, на основу којих мени Тужилаштво уручује материјал. А ја сам до сада примио само оно што је на папиру и на српском језику, што се може видети и из овог прегледа који је направило Тужилаштво. Никад нисам одбио, осим у једној прилици, кад су ми доставили несређен материјал. Реч је била о гомили докумената изнад којих није стајао ни наслов шта значи тај документ. И ја сам им пропратно писмо упутио и тражио да ми та документа прецизно назначе.

Председавајући судија: Госпођо Уерц-Рецлаф, да ли има потребе да одговорите на ове последње коментаре господина Шешеља?

Тужилаштво: Позивање на потврду број 24, да, то је тачно, ја сам се у ствари на то позивала. То је енглески транскрипт и тонски записи на српском језику. А што се тиче потврде број 26, 40 страна енглеске верзије су у ствари превод 34 стране на ВХС-у.

Председавајући судија: Ту стоји 40.000, јел на то мислите?

Тужилаштво: Да, 40.000 страна на енглеском и 34.000 страна на БХС-у. То је у ствари превод, дакле, ту се спомиње и оригинал и превод. Дакле, нема потребе да се те две бројке саберу па да имамо 74.

Председавајући судија: Да, у сваком случају ради се о 34.000. Господине Шешељ, веће сигурно неће игнорисати то колико времена је потребно како би се припремили за унакрсно испитивање сведока Тужилаштва, као ни то који ће материјал бити коришћен и колико ће времена бити потребно за припрему за унакрсно испитивање. Веће ће такође узети у обзир и количину материјала, дакле број страна који је релевантан за те сведоке и за њихово сведочење. Господине Шешељ, да ли има неких других питања?

Др Војислав Шешељ: Да, господине Ори. Видите, ових 40.000 страна на енглеском или 34.000 на српском Тужилаштво никада није ни покушало да ми уручи, то је дато само Хуперу а мени нису ни давали. А ово под тачком 24 покушали су да ми уруче 232 тонска записа на компјутерским дискетама и зато сам одбио. А треба срачунати за 12.500 страна, све да је било на аудио касетама, магнетофонским, 12.150 страна, колико треба времена да се све саслуша. Видите једну ствар која је такође важна – чланови Судског већа добијају све на папиру, на енглеском.

Председавајући судија: Господине Шешељ, пре него што наставимо, ви сте рекли да сте одбили да то примите будући да је то било у електронском облику. Уколико ви будете инсистирали на томе, онда ово питање неће бити релевантно, јер ви у ствари кажете: "Ја немам времена да преслушам сав материјал који одбијем да примим". Да ли то значи да сте ви спремни да примите тонске записе? Јер на овој табели стоји да сте то одбили и вратили. Ако то није тачно, молим вас реците нам. А ако јесте тачно, реците нам и то.

Др Војислав Шешељ: Рећи ћу вам све, господине Ори, морамо да разјаснимо. Једно је електронски запис а друго је касетофонски запис. Ја одбијам у електронској форми, а нисам одбијао аудио записе ако су то касете које се користе на основу аудио превода, односно касетофона. Ја одбијам све оно што је везано за компјутер јер не користим компјутер и ту сам до краја јасан. Ја хоћу да примим аудио записе, али да ви процените колико нормалан човек може тога да прими и да у неком пристојном року све то саслуша.

Председавајући судија: Господине Шешељ, аудио значи да можете да слушате, видео значи да можете да слушате и да видите, без обзира да ли се то налази на ДВД-у, на ЦД-у или на траци. Ја мислим да сам добро схватио да ви нисте спремни да прихватате било какав аудио-материјал уколико то захтева од вас да ставите дискету у неки компјутер или у неки плејер како би се то репродуковало и како бисте ви то саслушали. Да ли је то тачно? Да ли ви инсистирате да вам се само то доставља у једном класичном аудио-формату? Да ли сам добро схватио или не?

Др Војислав Шешељ: Пристајем само на класични формат, јер све што је везано за компјутер категорички одбијам и и при томе остајем до краја. Ништа што је везано за компјутер ја не примам.

Председавајући судија: То значи прихватљив формат обелодањивања из одлуке од 4. јула од овог већа није вама прихватљив и да ви нећете прихватити ниједан материјал који вам је обелодањен уколико он није обелодањен у класичном аудио или видео формату, дакле, говоримо о тракама. Да ли је то јасно речено? У реду, хвала. Има ли додатних питања, господине Шешељ?

Др Војислав Шешељ: Још једно кратко питање. Ја имам проблема са проучавањем правне праксе овог Трибунала, који ми прави Секретаријат. Ја сам у неколико наврата од Секретаријата тражио да ме упозна са правном праксом, захтевајући доставу разних врста доку-

мената из правне праксе. До сада ми је Секретаријат достављао само првостепене и другостепене пресуде и врло ретко неке друге одлуке. Међутим, кад сам тражио пресуду у предмету Љимај, Баља и Муслију, Секретаријат ми је одговорио да то постоји само на енглеском и албанском језику. Раније сам тражио и пресуде суда у Руанди, првостепене и другостепене. И ту сам одбијен, па сам морао да плаћам превод са енглеског језика неколико пресуда које су ме интересовале. Овог пута, пошто је реч о пресуди искључиво овога суда, ја захтевам да наложите Секретаријату да се она преведе и на српски језик и да ми се достави. Јер случај Љимај, Баља, Муслију је један од важнијих случајева у овом Трибуналу и ја желим да се упознам са првостепеном пресудом у том предмету.

Председавајући судија: На основу онога чега се сећам, мислим да се овде ради о новој епизоди питања о коме је већ одлучено. Но, ми ћемо то размотрити, ваш захтев је ушао у записник. Да ли има још неких питања, господине Шешељ?

Др Војислав Шешељ: Господине Ори, овде није никаква нова епизода, јер ја сам до сада добио скоро све пресуде овога Трибунала, можда неколико најновијих...

Председавајући судија: Господине Шешељ, ја вас нисам позвао да даље елаборирате, већ сам вас питао да ли има неких додатних питања везано за дневни ред.

Др Војислав Шешељ: Не.

Председавајући судија: Хвала, господине Шешељ. Сада ћемо направити паузу, већу ће можда бити потребно мало више времена како бисмо видели да ли можемо да донесемо одлуку у вези са претпретресним поднесцима. Можда ће нам за то бити потребно додатних 40 до 60 минута, а онда ћемо након тога имати још једну кратку сесију како бисмо изнели разлоге за доношење тих одлука. Молим вас да сви будете у приправности. Молим устаните.

(После паузе)

Председавајући судија: Господине Шешељ, веће ће сада донети неколико одлука. Господине Шешељ, веће је одлучило да вам допусти да доставите предрасправни поднесак до 23. новембра 2006. године. Број речи који вам је одобрен је 38.500 речи, што је отприлике управо тачно укупан број речи које је Тужилаштво написало у свом предрасправном поднеску или додатку том поднеску. Ваш предрасправни поднесак треба говорити о Хртковцима, уколико имате нешто за рећи у вези са наводима из Хртковаца. Исто тако треба обрадити главне аспекте тезе одбране, као и сва друга специфична питања која можете обрадити у том времену. Ви ћете имати право да допуните ваш предрасправни поднесак једним поднеском којег требате доставити до понедељка, 8. јануара 2007. године. Такав евентуални додатак не сме понављати оне материјале који ће бити садржани у вашем основном предрасправном поднеску. Такав додатак исто тако не сме имати учинак да укупан број речи буде прекорачен. То значи да, уколико искористите 38.000, 30.000 речи за ваш предрасправни поднесак, онда ћете за додатак том поднеску имати још само 8.500 речи. Писмена одлука у којој ће бити образложени сви разлози за ту одлуку ће касније уследити. Дана 22. новембра 2006. године одржаће се још једна статусна конференција. Тог дана имамо судницу у преподневној смени, значи да ће статусна конференција почети у 9 ујутро. Предрасправна конференција биће одржана 27. новембра 2006. године. Одмах након ње започеће суђење, другим речима уводна реч Тужилаштва. Тужилаштво за своју уводну реч не сме искористити више од 2,5 сата. Господине Шешељ, ви ћете имати исто време на располагању да изнесете вашу каснију уводну реч у складу са правилом 84, на почетку, између доказа одбране, уколико суђење дође у ту фазу. Господине Шешељ, вама ће бити допуштено да дате изјаву оптуженог која се не даје под заклетвом по правилу 84 бис 28. новембра 2006. године. Седница ће и тада бити у преподневној смени. Веће ће вам дати 2 сата за ту изјаву, која ће бити дата под контролом већа, као што то предвиђа правило 84 бис. Саслушавање сведока Тужилаштва почеће 6. децембра 2006. године. Након тога, током 6 узастопних дана саслушавање се све-

доци Тужилаштва пре него што почне зимски судски распуст. Ето толико о предрасправиним поднесцима и нашем распореду рада.

Имамо још неколико ствари, неке се односе на заштиту сведока. Господине Шешељ, на прошлој статусној конференцији ви сте рекли, цитирам, напомена преводиоцима – ово је цитат енглеског транскрипта а не оригинални језик који је коришћен: “Пре неколико момената, кад смо говорили о питању слања поверљивог материјала, ваше одлуке садржавале су и то питање. Ви ме окривљујете за такве ствари и зато сте ми наметнули браниоца. Овај случај који сте споменули је из прошле године, то је случај када сам ја телефонирао једном мом пријатељу, члану моје странке који је званичник у градској влади Новог Сада, и рекао сам му име особе која је криминалац и ратни профитер. Чуо сам гласине овде да се он треба појавити као заштићени сведок у неким суђењима у Хагу. Ја нисам знао да је он требао бити сведок и на мом суђењу”. Молим секретара да пређемо на затворену седницу, на кратко време.

Секретар: Сада смо на затвореној седници.

Председавајући судија: Хвала. Господине Шешељ имамо овде допис од заменика секретара од 23. јуна 2005. године, којем се у прилогу налази транскрипт разговора који сте ви имали 18. јуна 2005. године са особом по имену Игор. У том разговору ви сте једног заштићеног сведока споменули под пуним именом и рекли сте следеће (напомена преводиоца – ово је превод из енглеског транскрипта, немамо оригиналне речи)”

“Шешељ: То је један криминалац из Зворника.

Игор: Знам све.

Шешељ: Он се спрема лажно сведочити овде у неколико предмета као заштићени сведок, што значи тајно.

Игор: Знам све. Чуо сам све. Ја га зовем непријатељ земље.

Шешељ: Добро.

Игор: Дакле, где год могу, ја ћу га онемогућити.

Шешељ: Добро. И исто тако дај му до знања зашто се то дешава. Нема везе ако ови хапски говнари слушају овај разговор. Заболе ме ако слушају.”

Транскрипт се наставља још неко време, али ја ћу овде завршити са читањем. Господине Шешељ, ви сте на прошлој статусној конференцији рекли да нисте имали појма да је тај сведок требао бити сведок и у вашем предмету. Међутим, то је ирелевантно. Из овог разговора произлази да сте ви намерно давали поверљиве информације једном трећем лицу, информације о заштићеном сведоку који је у то време био такође заштићени сведок у вашем предмету, без обзира на то да ли сте ви то знали или не. Исто тако изгледа да сте ви одобрили предлог вашег саговорника да он треба онемогућити сведока. Затим сте додали да вас није брига ко прислушкује ваш разговор. Према томе, изгледа да сте ви не само делили информације за које сте знали да су поверљиве, него да сте исто тако намерно кршили мере поверљивости и, како изгледа, то пропратили претњама.

Да ли нека од страна жели нешто рећи у вези са овим што сам управо прочитао? Сада за то има прилику. Господине Шешељ, ограничени смо временом, имате две минуте да кажете шта хоћете.

Проф. др Војислав Шешељ: Како ја могу да кажем за два минута, када је вама требало 7-8 минута, господине Ори. Шта то значи две минуте? Што ми уопште онда дајете те две минуте. Прошле године ја сам инсистирао да Тужилаштво покрене поступак за непоштовање суда, јер, под сумњом да сам извршио кривично дело непоштовања суда, мени су забрањене све теле-

фонске комуникације и посете два месеца и ја сам хтео да се то рашчисти. Јесте, ја сам звао Игор Мировића, директора главног јавног предузећа у Новом Саду. Имао сам информацију да тај човек као ратни профитер обавља велике послове са градском влашћу Новог Сада. То можете проверити да ли је заиста обављао, с претходним режимом у Новом Саду. Радикали су преузели власт пре неких две године у Новом Саду и ја сам тражио од Игор Мировића да се с њим прекину сви послови и да му се стави до знања зашто се прекидају сви послови. Том човеку, гарантујем, од стране чланова Српске радикалне странке никаква претња није упућена, никаквим другим непријатностима није могао бити изложен.

Председавајући судија: Господине Шешељ, прекинућу вас зато јер изгледа да вама није баш сасвим јасно о чему се овде ради. Овде се ради о томе да сте ви вашем саговорнику рекли да је та особа коју сте споменули именом заштићена и да ће сведочити пред овим судом, а ви, без обзира на то, нисте оклевали да кажете његово пуно име и друге ствари. Све ово друго што ви кажете да постоји као проблематично у вези са тим сведоком, ви ћете имати прилику, уколико он буде сведочио у овом суђењу, да га унакрсно испитујете и да то обрадите. Госпођо Уерц-Рецлаф имате ли ви нешто за рећи.

Тужилаштво: Не, немамо.

Председавајући судија: Ограничени смо временом. Имаћемо још једну статусну конференцију, господине Шешељ.

Проф. др Војислав Шешељ: Нема смисла да нешто започнете па да ми не дате да се изјасним. То заиста не би имало смисла. Дозволите још две реченице да кажем.

Председавајући судија: Две реченице, изволите.

Проф. др Војислав Шешељ: Мени Тужилаштво никада ниједан податак није дало о том човеку. Ја сам дужан да чувам тајност података које добијем од Тужилаштва, које добијем од суда, које добијем од Секретаријата, и података и докумената, а ви хоћете да кажете да ја не смем да неке пренесем нешто што се овде шушка међу другим робијашима. Опростите, господине Ори, а где то пише да је не смем то да кажем? Овде се прича у кулоарима, на шетњама, у сусретима, чујем од некога ту информацију и не смем ни да је пренесем. Оно што мене обавезује Правилник о поступку и доказима, то је да не смем да објавим ниједну поверљиву информацију за коју ми се стави до знања да је поверљива, ниједан документ за који ми се стави до знања да је поверљив, име ниједног заштићеног сведока за кога ми се службено стави до знања да је заштићен. А ви мене хоћете да спречавате да учествујем у трачевима. Шта то значи уопште. Ја чувам све тајне које добијем од вас и то је моја једина обавеза. То хоћу ли ја некога сада додатно тамо сумњичити или не, какве то везе има са вама?

Председавајући судија: Господине Шешељ, ту су биле две реченице, ви сте искористили своје две реченице. Господине Шешељ, веће констатује да у овом разговору ви говорите о сведоку који треба сведочити као заштићени сведок. Према томе, господине Шешељ, веће ће искористити ову прилику да вам сада изда формално упозорење. Уколико поново дође до оваквог кршења правила са ваше стране, веће ће размотрити наметање браниоца и предузимање других мера да заштити сведоке који сведоче пред овим судом након што вам, наравно, да прилику да се изјасните. А сада бих желео да се вратимо на јавну седницу.

Секретар: Сада смо опет на јавној седници.

Председавајући судија: Хвала. Веће је обавештено да Тужилаштво може започети са извођењем својих доказа када је реч о сведоцима за Хртковце, као и са сведоком ВС-017. То је укупно 10 сведока иако схватамо да сведоци ВС-1137 и ВС-1138 можда неће бити позвани због болести и других разлога. Примили смо захтеве за издавање заштитних мера у вези са 3 од тих сведока. ВС-017 добио је псеудоним за овај поступак одлуком од 16. децембра 2004. године. У

осмом захтеву за издавање заштитних мера који је Тужилаштво поднело 7. јула 2006. године. Тужилаштво је осим тога захтевало одложено обелодањивање идентитета сведока и његових изјава све до 30 дана пре дана заказаног за сведочење тог сведока. Овај други захтев, уколико намеравате позвати тог сведока у децембру, ми је сада беспредметан, будући да смо ту отприлике за 30 дана. Веће сада наређује Тужилаштуру да одмах оптуженом обелодани у неревидираном формату материјал везан за сведока ВС-017. У свом осмом захтеву Тужилаштво је такође тражило да се сведоку ВС-017 искриви лик и глас током сведочења.

Осми захтев оптужени је у преводу примио 27. јула 2006. године. Веће није добило одговор оптуженог. Према информацијама које је доставило Тужилаштво, ВС-017 и његова породица живе у подручју где је ризик од одмазде за сарадњу са овим Међународним судом веома висок. Очекује се да ВС-017 сведочи о учешћу оптуженог и о његовим другим саучесницима у кривичним делима. ВС-017 веома се боји да ће се наудити њему или његовој обитељи уколико постане јасно у јавности да се он појавио као сведок пред овим судом. Ове околности оправдавају искривљење слике и лика током сведочења као што је то тражило Тужилаштво. Ја молим преводиоце и техничаре за мало стрпљења, имам још две и по странице које морам прочитати. А преостала питања пребацићемо на статусну конференцију следеће недеље. Међутим, ове одлуке заиста треба прочитати. Видим да се клима главом, хвала на разумевању.

ВС-053 добио је псеудоним за овај поступак одлуком од 27. маја 2005. године. У осмом захтеву Тужилаштва за издавање заштитних мера Тужилаштво је додатно тражило искривљење лика и звука током сведочења. Као што је веће већ рекло, оно није примило одговор оптуженог на тај осми захтев. Према информацијама које је доставило Тужилаштво, очекује се да ВС-053 сведочи о кривичним делима која је починио човек који је наводно повезан са оптуженим. ВС-053 и његова породица живе у подручју где је ризик одмазде за сарадњу са овим Међународним судом веома висок. Те околности оправдавају искривљење слике и звука током сведочења. ВС-054 добио је псеудоним за овај поступак у одлуци од 6. јула 2005. године. Том истом одлуком одобрено је одгађање обелодањивања идентификујућих података за тог сведока све до 30 дана пре почетка суђења. У осмом захтеву Тужилаштва за издавање заштитних мера Тужилаштво је затражило да се одгођено обелодањивање одигра не 30 дана пре почетка суђења. Не, криво сам прочитао. Тужилаштво је тражило да се одгођено обелодањивање не одигра 30 дана пре почетка суђења, него 30 дана пре дана заказаног за сведочење тог сведока. Овај други захтев је сада такође беспредметан уколико ће овај сведок бити позван у децембру, током првих 6 дана децембра. Веће овим налаже Тужилаштуру да одмах обелодани у неревидираном формату материјал везан за сведока ВС-054. У свом осмом захтеву Тужилаштво је такође тражило да се сведоку ВС-054 одобри искривљење слике и гласа током сведочења. Према информацијама које је доставило Тужилаштво, ВС-054 често послом путује у подручје где је ризик од одмазде за сарадњу са Међународним судом висок. Очекује се да ВС-054 сведочи о кривичним делима која је починио један наводни сарадник оптуженог који и даље живи у том крају. Сведок је изразио забринутост за своју сигурност и боји се да ће његово јавно сведочење на овоме суду угрозити његову сигурност кад путује у релевантно подручје. Ове околности оправдавају издавање допуштења за искривљење слике и гласа за сведочење овог сведока. Три сведока са овим заштитним мерама Тужилаштва треба заказати за децембар како би суђење могло почети без проблема. У интересу неометаног почетка суђења веће је одлучило да Тужилаштуру наложи да одмах оптуженом достави материјал који се односи на сведоке за Хртковце које Тужилаштво намерава позвати, као и материјал који се односи на сведока ВС-017.

Веће сада изузетно позива Тужилаштво да размотри могућност достављања тог материјала оптуженом на папиру и на језику који оптужени разуме. Расправно веће жели нагласити да, у складу са нашом одлуком о облицима обелодањивања од 4. јула 2006. године, Тужилаштво није обавезно да било какав материјал оптуженом доставља на папиру. Том одлуком се тражи да оптужени добије опрему и техничку подршку како би могао ефикасно користити материја-

ле који су му обелодањени у електронском формату. У будућности, уколико оптужени одлучи да се не послужи том опремом и техничком подршком која му је понуђена, он ће тиме сам одабрати да се лиши приступа обелодањеном материјалу. Но у овом случају, како би се избегло даље одгађање почетка суђења, ми изузетно позивамо Тужилаштво да на себе прихвати то бреме како би то било од користи оптуженом. Од Тужилаштва се тражи да организује да сведочење овог оптуженог у предмету Милошевић преда оптуженом у аудио-формату. То је материјал који ће се можда користити у испитивању једног од сведока који ће бити позван у децембру. Сведочење експерта Еве Табо, такође из предмета Милошевић, мора се такође оптуженом доставити у аудио-формату. Од Секретаријата се тражи да осигура да оптужени добије разумну помоћ како би ефикасно могао искористити материјале обелодањене у аудио-формату. Када је реч о прихватању у спис материјала који се односи на горе споменуте сведоке, одлуке о томе одгодићемо до оног времена кад сведоци дођу сведочити.

Расправно веће зна да је Тужилаштво 13. октобра 2006. године поднело захтев да сведок ВС-053 сведочи путем видео-везе из здравствених разлога. Колико је већу познато, овај захтев још није преведен нити уручен оптуженом. Веће љубазно моли Секретаријат да информише судске саветнике већа чим тај документ буде преведен и уручен оптуженом. И коначно, веће обавештава стране да у оним случајевима кад је потребно доношење брзе одлуке од стране већа и онда кад је то прикладно, може се догодити да буде ефикасније да се захтеви усмено изнесу пред веће након што се претходно затражи допуштење за нешто тако. То су одлуке које је веће желело данас донети. У овом тренутку нема других ствари на дневном реду које би Расправно веће желело решити.

Као што сам рекао, имамо статусну конференцију, већ сам раније спомињао следећу статусну конференцију, заправо мислио сам на статусну конференцију која је заказана за 22. новембар 2006. године а то је за две недеље, не следеће недеље. Будући да нема других тачака на дневном реду за данас, уколико желите говорити о нечему, о томе можете говорити на следећој статусној конференцији. Наравно, ја не знам шта сте ви желели или намеравали рећи, али имате 30 секунди да ми објасните шта сте то хтели покренути. Не да покренете то питање, јер ће онда веће одлучити да ли је то заиста тако хитно да тражим од вас више стрпљења, од преводиоца и техничара, или то можда можемо решити на следећој статусној конференцији.

Др Војислав Шешељ: Ја ћу то за 20 секунди.

Председавајући судија: Господине Шешељ, користите микрофон, молим вас.

Др Војислав Шешељ: Ви сте сад погазили ваше раније одлуке да ми се сва имена заштићених сведока обелодане месец дана пре почетка суђења. Сад значи ни за једно неће бити месец дана. И друго, господине Ори, ви мене упозоравате за нешто што се десило пре одлуке Жалбеног већа којим се укида ваша одлука о одузимању права на одбрану. Ви на то немате право. Ви можете да ме упозоравате за догађаје након те одлуке. А ви сте већ доживели фијаско са својом одлуком и са тим аргументом.

Председавајући судија: Господине Шешељ, искористили сте својих 20 секунди. Ништа што сте рекли у тих 20 секунди не наводи ме на то да се то не може одложити до следеће статусне конференције. Седница је завршена. Молим устаните.